

ویژه نامه

آثار اقتصادی توافق هسته‌ای برای ایران

بعد از اعلامیه بسیار مهم این هفته که توافقی بر سر مسائل هسته‌ای ایران صورت گرفته ما به تجزیه و تحلیل آثار اقتصادی این قرارداد تاریخی می‌پردازیم.

این هفته محافل تجاری ایرانی و بین‌المللی بسیار هیجان زده بودند چرا که جزئیات طرح جامع اقدام مشترک در مورد برنامه هسته‌ای ایران بالاخره ظاهر شد. این توافقی بود که ناظران امور ایران و سرمایه‌گذاران و فعالان امور اقتصادی منتظر آن بودند. بعد از سال‌ها انزوا و ماه‌ها انتظار شرکت‌های ایرانی بالاخره می‌توانند با خوشبینی به آینده بنگرند و برای سرمایه‌گذاری در اقتصاد ایران برنامه‌های واقعی تهیه کنند.

قرار داد در مورد کاهش تحریم‌ها چه می‌گوید؟

با وجودی که رسانه‌های گروهی در مورد برداشته شدن کامل تحریم‌ها سخن می‌گویند رژیم تحریم‌های ایران بسیار پیچیده و چند جانبه می‌باشد. ادارات و کانال‌های قانونی مختلفی مسئولیت اجرای این تحریم‌ها را بر عهده دارند و برنامه هسته‌ای فقط یکی از مسائلی است که باعث به اجرا در آمدن این تحریم‌ها شده. این قرار داد به طور خیلی واضح می‌گوید که تحریم‌های مربوط به برنامه هسته‌ای ایران برداشته خواهند شد. اما از نقطه نظر مسائل کلان اقتصادی اینها تحریم‌هایی هستند که واقعاً اهمیت دارند چرا که شامل تحریم‌هایی می‌شوند که بر علیه بخش‌های بسیار مهم بانکداری و انرژی اتخاذ شده‌اند. یک مسئله مهم دیگر این است که این توافق کاهش تحریم‌ها را که در نوامبر و در طرح اقدام مشترک بر روی آن توافق شده بود تمدید نموده و این به معنی بازگشت ماهیانه سرمایه‌های خارج از کشور در حساب‌های بلوکه شده تا زمان کاهش یافتن تحریم‌ها می‌باشد.

کاهش تحریم‌ها برای اقتصاد ایران چه معنی دارد؟

آثار اقتصادی این توافق احتمالاً تا اوائل سال ۲۰۱۶ محسوس نخواهد بود چرا که تعدادی از موانع اداری و حقوقی باید اول برداشته شوند تا آن که تحریم‌ها برداشته شوند. اما از سال آینده اگر این توافقنامه آن طور که نوشته شده تحول پیدا کند آنگاه ما انتظار داریم که آثار بسیار عمیقی داشته باشد.

مشکل است بتوان در مورد اهمیت این توافقنامه برای اقتصاد ایران اغراق نمود. ایران بزرگترین اقتصاد دنیا است که در آن به روی مؤسسات سرمایه‌گذاری بسته است. ایران یک نیروی کاری بسیار بزرگ و بسیار تحصیل کرده دارد و سطح حقوق آن نیز قابل رقابت با کشورهای دیگر می‌باشد. زیرساخت‌های تولید بسیار بزرگ و پر ظرفیت می‌باشد و البته منابع طبیعی بسیاری را نیز در اختیار دارد. این هفته مؤسسه بین‌المللی امور مالی به دلیل امضای این توافقنامه پیشبینی خود در مورد نرخ رشد تولید

ناخالص داخلی ایران برای سال‌های ۲۰۱۶/۲۰۱۷ را از ۳ درصد به ۶ درصد تغییر داد.

اما مسئولین بلند پایه امور اقتصادی در ایران کارشان اصلاً آسان نخواهد شد. اقتصاد ناموزون است و به دلیل کمبود سرمایه در بخش بانکداری تضعیف شده و باید بار نظام ضعیف تامین اجتماعی را نیز بر دوش بکشد. زیرساخت‌ها بسیار فرسوده شده‌اند و فساد و پارتی بازی به طور گسترده رواج دارد. قیمت پائین نفت به درآمدها ضربه خواهد زد و تورم ممکن است دوباره باعث ایجاد فشارهایی شود مگر آن که از پول‌های بادا آورده به طوری مدبرانه برای سرمایه گذاری در آن بخش‌هایی از اقتصاد که مسئولیت عرضه کالاهای مختلف را بر عهده دارند استفاده شود.

به هر صورت مقابله با مشکلات ساختاری ایران بسیار آسانتر شده و اگر تحریم‌ها برداشته نشده بودند کار بسیار دشوارتر بود. ارزش سرمایه‌های خارجی که می‌تواند به پول نقد تبدیل شود ۱۰۰-۱۵۰ میلیارد دلار می‌باشد و میزان درآمدهای مالیاتی نیز احتمالاً به دلیل افزایش صادرات و میزان مصرف و اشتغال و حقوق‌ها افزایش خواهد یافت. بخش خصوصی نیز احتمالاً به دلیل دسترسی یافتن دوباره به فناوری‌های کم هزینه وارداتی و استفاده از آنها در بخش تولید از افزایش تولیدات بهره مند خواهد شد.

ماه‌های آینده...؟

آثار مهم اقتصادی تا مدتی محسوس نخواهد بود اما حتی در کوتاه مدت برخی از نتایج مشخص خواهد شد. افزایش اعتماد تجار احتمالاً باعث خواهد شد تا بورس دوباره جان بگیرد و خانوارها میزان مصرف خود را افزایش دهند و شرکت‌ها نیز سرمایه گذاری‌های خود را افزایش دهند. سرمایه گذاران به خوبی آگاهی دارند که اگر دسترسی یافتن به بازار آسانتر شود بورس ایران برخی از داغترین معاملات را می‌تواند انجام دهد. ارزش معاملات صورت گرفته توسط صد کمپانی اول شاخص بورس تهران ۵,۱ برابر ارزش سود سالانه آنها می‌باشد. این رقم باید با ۲۰,۴ در عربستان سعودی و تقریباً ۱۵ در اکثر کشورهای در حال توسعه مقایسه شود.

چه موانعی هنوز مانع از بهبودی یافتن وضعیت اقتصادی می‌شوند؟

برای تبدیل این بهبودی سطحی وضعیت در کوتاه مدت به رونق اقتصادی در میان مدت گام‌هایی باید برداشته شوند تا تحریم‌ها به طور معنی دار برداشته شوند. کنگره ایالات متحده آمریکا ۶۰ روز مهلت دارد تا این توافق را مرور کند و با وجودی که چندان انتظار نمی‌رود که اعضای کنگره سعی کنند تا قرارداد را باطل کنند گروه‌هایی هستند که به شدت تلاش خواهند کرد تا یا اجرای این توافقنامه را به تأخیر بیندازند و یا آثار آن را کاهش دهند. مجلس ایران نیز فرصت دارد تا این توافقنامه را به دقت بررسی کند و شرایط را برای دولت ایران دشوارتر نماید.

بعد از آن برداشته شدن تحریم‌ها مستلزم آن خواهد بود که ایران تغییرات لازم در برنامه خود را انجام دهد و این تغییرات باید بر طبق توافق صورت گرفته در وین توسط آژانس بین المللی انرژی اتمی مورد تأیید قرار گیرند. بعد از آن اگر ایران مفاد این توافقنامه را نقض کند تحریم‌ها دوباره به طور اتوماتیک به اجرا درخواهند آمد. در آن صورت شدیدترین تحریم‌ها به آسانی قابل اجرا نیز خواهند بود. در ایالات متحده آمریکا اقدامات یک جانبه و خشن دوباره در دستور کار قرار خواهد گرفت و بلافاصله‌هایی را که در تجارت دوباره از سر گرفته شده با ایران شرکت دارند متزلزل خواهد نمود و اقتصاد المللی و شرکت‌های بین‌بانک ایران دوباره به شدت سقوط خواهد کرد و دوباره با رکود اقتصادی مواجه خواهد شد و آینده نامعلومی خواهد داشت. اما باید امیدوار بود که احتمال تغییر این وضعیت کم باشد و از این هفته به بعد احتمال آن کمتر نیز بشود.

